Flickor med valmöjlighet

"Kamp för ett nytt kvinnoliv" (Liber) av Beata Losman, anmäls av Ann-Sofie Kälvemark: Med utgångspunkt framför allt i brev, men också i dagböcker och memoarer söker Beata Losman där komma åt, hur unga flickor vid sekelskiftet uppfattade det mansdominerade samhälle de levde i.

"Mycket roliga operationer idag — nu vet jag hur ett knä ser ut inuti"! Så beskriver 1898 den 25-årige Nina Hammarskjöld i ett brev sina upplevelser som elev vid Maria sjukhus i Stockholm. Hon känner ett "okvinnligt" intresse för operationer.

NINA VAR DOTTER till godsägaren, förstakammarledamoten och sedermera ecklesiastikministern Hugo Hammarskjöld. Sedan unga år hade hon på grund av moderns sjukdom fått ta ansvaret för hemmet, medan hennes bröder fick utbildning. Erfarenheterna på Maria sjukhus väckte hos henne ett brinnande intresse för läkaryrket — hon ville trots att hon också själv betraktade sig som i åldsta laget underkastas sig både grundläggande teoretisk utbildning och därefter den långa medicinska utbildningen.

I ETT LÄNGT, bevekande brev bad hon sin far att få studera vidare. Men "svaret hemifrån blev ett dräpande av min förmätenhet". Också i fortsättningen fick Nina vara hemmadotter och vårdinna åt sin far; så småningom fann hon något utlopp för sitt studieintresse i en omfattande släktforskning.

NINA HAMMARSKJÖLD möter man i *Beata Losmans* bok *Kamp för ett nytt kvinnoliv. Ellen Keys idéer och deras betydelse för sekelskiftets unga kvinnor.* Med utgångspunkt framför allt i brev, men också i dagböcker och memoarer söker Beata Losman där komma åt, hur unga flickor vid sekelskiftet uppfattade det mansdominerade samhälle de levde i. De studieobjekt hon valt är flickor "som hade valmöjlighet", d. v. s. en ekonomisk bakgrund, som i varje fall teoretiskt gav dem möjlighet att skaffa sig yrkesutbildning, och som kanske också gav dem större möjligheter att överhuvudtaget artikulera en uppfattning.

HURDAN VAR DESSA flickors och deras föräldrars inställning till utbildning? Planerade man i så fall för en självständig yrkesverksamhet eller för giftermål? Hur såg man på kravet på kvinnlig rösträtt? Opponerade man sig mot det samhälle man levde i eller accepterade man det?

"Beata Losman visar hur Ellen Key (bilden) genom sin lära om kärleken och moderskapet som det stora livsmålet drev fram en idealbild, som skapade orimliga förväntningar på kvinnan och för den delen också på de män, som väntades kunna motsvara ett sådant ideal." Foto: GOCOWIN.

SIN UTGÅNGSPUNKT tar Beata Losman i två tänkare, som spelade stor roll för dåtidens uppfattningar om kvinnan — Ellen Key och Otto Weininger. Beata Losman visar hur Ellen Key genom sin lära om kärleken och moderskapet som det stora livsmålet drev fram en idealbild, som skapade orimliga förväntningar på kvinnan och för den delen också på de män, som väntades kunna motsvara ett sådant ideal. Mer rent destruktiva var naturligtvis Otto Weiningers idéer, som genom boken Geschlecht und Charakter fick stor spridning också i Sverige, framför allt bland manliga akademiker. Boken, som präglas av antisemitism och kvinnofoträkt vann egendomligt nog gehör i vida kretsar, och citerades med respekt av bland annat John Landquist.

DEN KATASTROF som en sammankoppling av Keys kärlekslära och Weiningers kvinnouppfattning kunde leda till exemplifierar Losman i sin skildring av den unga litteraturvetaren Greta Beckius, som till slut i konflikten mellan ideal och verklighet begick självmord. Beckius' öde kom starkt att påverka Emilia Fogelklou, en annan av de kvinnor Losman behandlar, liksom också Ellen Key själv. Emilia Fogelklou tog själv på ett tidigt stadium avstånd från såväl Key som Weininger, och visade därmed också en livshållning som gjorde att hon klarade sig bättre än många andra av de kvinnor Losman tagit upp i sitt arbete.

DE KVINNOR Beata Losman valt att skriva om, skulle på många sätt kunna beteckna som privilegierade. Ändå möter man knappast någon, som inte på ett eller annat sätt fick offra sig eller offrades i sina försök att vinna ett mera självständigt liv. Det gäller till exempel konstnärinnan Hjördis Nordin, som så småningom fick se sitt eget arbete och sin karriär stå tillbaka för makens, arkitekten Ivar Tengbom. I den Hammarskjöldska familjekrets, som Losman ägnar stort intresse finns exempel både på kvinnor som helt inordnade sig i ett gammalt mönster och de som strävade efter något nytt och eget, med växlande framgång.

VÄSENTLIGT ÄR här Losmans påpekande, att det oftast var fadern som avgjorde om kvinnorna skulle få några möjligheter eller inte. För somliga fäder framstod det tidigt som en självklarhet, att också döttrarna skulle få utbildning och möjlighet till självständigt yrkesarbete. Men för den mest självständiga av de kvinnor Losman skriver om — Tora Dahl — fanns inte något sådant stöd. Det är frapperande, att både Emilia Fogelklou och Tora Dahl på olika sätt "klarade sig" genom att medvetet ställa sig ganska långt från ett vedertaget kvinnoideal.

LOSMAN NOTERAR också, att intresset för kvinnlig rösträtt var ovanligt och ganska ljumt också hos utbildade kvinnor. Som ung var inte heller Kerstin Hesselgren, som ägnas ett kapitel i boken, någon rösträttskämpe. Liksom Nina Hammarskjöld ville hon bli läkare men fick inte något stöd hos föräldrarna. Först sent vaknade hos henne det intresse för politik och kvinnosak, som så småningom gjorde henne till Sveriges första riksdagskvinna.

MAN FÅR OCKSÅ vid läsningen av de olika kvinnornas brev, dagböcker och memoarer mycket stark känslan av, att det var närmast omöjligt för en ung sekelskiftesskvinna att försöka vara radikal och vinna framgång i flera avseenden på en gång. Också här framstår Greta Beckius som ett tragiskt exempel på vart sådana strävanden kunde leda. Yrkesarbete kunde inte förenas med äktenskap och familj — man fick välja. Den som åtminstone ville ha utbildning gjorde kanske klokast i att inte samtidigt framstå som en förkämpe för politiska rättigheter för kvinnan, och så vidare.

MENTALITETSHISTORIA — forskning om människors attityder och uppfattningar i det förflutna — har under senare tid väckt allt större intresse, också i Sverige. Beata Losman har med sin bok om unga kvinnor vid sekelskiftet just lyckats skapa ett fint stycke svensk mentalitetshistoria. Hon visar i hög grad förmågan att ställa de väsentliga, vitala frågor, som gör källmaterialet levande och fruktbart. Enkelt, klart och i den personliga upplevelsens oemotständligt levande form låter hon oss möta en mänsklig verklighet, som känns mycket väsentlig att ställa bekantskap med.

Ann-Sofie Kälvemark

Prinsessan Lilians insamling för Kenyas barn

Medlemmar från Lionklubbar svarar för insamling av barnkläder, samt pengar, på Östermalmstorg tisdagen den 13/1 kl. 12—18.

boklådan

Roslagsbanan

"Vi vill erinra om att en järnväg är något speciellt", skriver *Peter Dahlgren* och *Roger Thorén* i sin lilla bok *Roslagsbanan — resa genom ett sekel.* (Norrtelje Tidning). Det är dessutom i högsta grad "något speciellt" med just Roslagsbanan, en gång Sveriges första elektrifierade järnväg för persontrafik och tidigt ute med dubbelspårsdrift och s. k. automatisk linjeblockering.

MER ELLER MINDRE definitiva nedläggningsbeslut för den ynka lilla bit som ännu trafikeras har kommit till de senaste åren: en folkomröstning i vårsa visade emellertid att en förkrossande majoritet i de kommuner som berörs av banan vill ha den kvar.

DAHLGREN OCH THORÉN har därför påpassligt skrivit en artikelserie i Norrtelje Tidning om den omstridda järnvägen: kanske kan man tycka att materialet är alltför tunt för att riktigt hålla när det nu ges ut i bok, även om det är fråga om en bok som är anspråkslös till utstyrsel och format. Framför allt bildmaterialet är tortfigt. Det är i och för sig inget fel på de foton som Roine Karlsson, Roland Lundh och Bo Åhs har tagit från Roslagsbanan av i dag — men nog hade man väl kunnat gräva fram något fler arkivbilder från banans storhetstid?

SÅKERT KAN Dahlgrens och Thoréns glimtar från de hundra åren glädja åtskilliga av Roslagsbanans många vänner, men boken om Roslagsbanan återstår ännu att skriva.

Tom Hedlund

VAD SVERIGE LÄSER

December 1980

Skönlitteratur/Memoarer

1. Ingrid Bergman, Mitt liv (1)
2. Bo Balderson, Statsrådet i tiden (3)
3. P. C. Jersild En levande själ (2)
4. Alf Martin, Och bomberna de föll (5)
5. Lars Widing, Längesen förbi (4)
6. Czeslaw Milosz, Issadalen (6)
7. Algot Mattson, Huset Broström (7)
8. Frederick Forsyth, Djävulens alternativ Maria Scherer, Kejsarvalsen
9. Marianne Ahrne, Äppelblom och ruiner (8)
10. Hans Alfredson, En ond man (10)

Annan litteratur

1. Guinness Rekordbok (1)
2. Pelle Holm, Ett ord i rättan tid (3)
3. När Var Hur (5)
4. Malmström-Györki, Bonniers svenska ordbok (4)
5. Anders Neumüller, God Jul!

(Siffran inom parentes anger placeringen föregående månad.)

Listan bygger på uppgifter från Andersons Bokhandel, Norrköping, Herman Andersons Bokhandel, Karlstad, Åhlströmska Bokhandeln, Stockholm, Ahlén Bokhandel, Falun, Domus Bokhandel, Uppsala, Eckersteins Universitetsbokhandel, Göteborg, Gleerupska Universitetsbokhandeln, Lund, Gumperts Universitetsbokhandel, Göteborg, Lulea Bokhandel, Luleå, Lundequistska Bokhandeln, Uppsala, Lundgrens Bokhandel, Malmö, Nordiska Kompaniets Bokhandel, Stockholm, Wettergrens Bokhandel, Göteborg, Vällingby Bokhandel, Vällingby, Återholms Bokhandel, Umeå.

Lugnet efter stormen

PÅ VÄGEN till *J. O. Mallanders* utställning passerar jag ett helgliviligt Gamla Stan. Kontrasten när jag stiger in i Mallanders "Wang"-rum på *Moderna Museet* är absolut. Som skillnaden mellan liv och död.

VÄGGARNA är täckta av ett myller av kolcirklar. Cirklar, inte dragna med spetsen av kolet utan skapade genom en vridning av stiftet med långsidan mot ytan. På nära håll framstår ytan som laddad av metallisk energi. Spänningen som uppstår i konkurrensen och trängseln mellan cirklarna och i den aning om helhet som finns i deras ofullbordade form minner om mylret på Västerlånggatan.

Men tag några steg bort från väggen! Fragmenten blir med ens till ett, delarna går över i helhet. En melodisk, böljande helhet som sveper in betraktaren i en sfär av organisk energi.

Perceptionen slår över i kontemplation.

I UPPLEVELSEN av verket ryms också tanken på den besatthet som ligger i skapandet av dessa tiotusentals cirklar — timme efter timme, dag efter dag. Mallander talar om "att ge sig hän själva processen", att följa de framvällande svårmarna av cirklar. Det handlar om att minimera laget till en vridning på handen.

DET ÄR ETT förhållningssätt som helt skiljer sig från den konstnär jag först associerade till när jag såg J. O. Mallanders väggteckningar: amerikanen Sol LeWitt. Att ge sig hän själva processen är för honom ologiskt och begränsande för konstverket. Typiskt nog heter också den väggteckning av LeWitt jag kom att tänka på inför Mallanders arbete "Tiotusen linjer, en tum långa, likformiga spridda över sex väggar av varierande storlek". Titeln är också arbetsinstruktion — i motsats till Mallander lämnar LeWitt inget utrymme åt Inspirationen.

Det är ett intressant problem vi kommer i beröring med: vilken betydelse i upplevelsen av konstverket har kännedomen om processen bakom det synliga resultatet, och hur nära ligger betraktarens upplevelse Konstnärens upplevelse av den skapande processen?

ORDET WANG är hämtat från tibetansk buddhism och refererar till en ceremoni där Lama överför energi till andra insikt. Jag är osäker på om den energi som frigörs i den besatta upprepningen är densamma som när den som kontemplerar det färdiga resultatet. Jag har, och nu rör jag mig på gränsen till det obegripliga, en känsla av att de harmoniska vågrörelser som när betraktaren ur mylret av cirklar inte hänför direkt ur dessa, utan snarare bygger på en relation mellan trängseln på väggen och tomrummet som skiljer den från betraktaren. Som lugnet efter stormen.

J. O. MALLANDER har arbetat med cirklar sedan slutet av 60-talet. Första gången de dök upp var i det veterligen första konceptkonstverk som utförts i Norden, serien "1131 sätt" från 1969. 1975 vände han långsidan mot papperet och påbörjade så den serie som kulminerar på väggarna i Moderna Museet. Parallellt med konstskapandet och sin verksamhet som konstkritiker har han också utfört konstetycket att under åren 1971—77 i en f.d. skönhetssalong i utkanten av Helsingfors drivs en konstsalong med namnet Gallery Cheap Thrills. Namnet var genuint misledande: Det som under de sju åren visades var genomgående avancerad nordisk och internationell avantgardekonst av ett slag som i stort inte visades någon annanstans i Norden.

Efter ett besök i Wang-rummet anar jag var han hämtar sin energi...

Lars Nittve

Replik

Myrmekofobiska fantasier

UNDER RUBRIKEN "Den mänskliga myrstacken" (19/12) tages undertecknad i upptuktelse av L. Lytikens. Anledningen är en streckare om dominansförhållanden i etologisk belysning, begången 14/12. Hans inlägg har karaktären av en mångordigt men föga artikulerat fyrop.

Det sakliga innehållet är ytterst förvirrat och svårgripbart. Tvenne ting framgår dock med önskvärd skärpa: LL gillar inte 1. sociobiologi (3 ref) 2. än mindre SF (21 ref).

MITT SYNDAREGISTER upptar bl. a. mång- ev. allsidig okunnighet, förment vetenskapliglhet, bristande sociologisk fantasi, jag gör mig dessutom ofelbart skyldig till generella och tvivelaktiga generaliseringar, vulgär polemik, obehaglighet, orimligheter, arrogans, samt är avslutningsvis en stillsam förbländad, paranoiker. LLs tonfall av apoplektisk överlärare är mindre vanligt i understreckarsammanhang och kan möjligen verka uppiggande på kultursidan, men eftersom pajkastning och gytjebrottning revirmässigt rimligen hör hemma på nöjessidorna, avstår jag från att returnera den kastade pekpinnen.

LL:S GRÄMELSE över vad jag skrivit är stor, men än större över vad jag inte skrivit om, t. ex. jämlikhetsbegreppets doktrinhistoria, klass-, status-, och maktsociologi, epistemologi, vetenskapssociologi, fredsforskning, myrmekologi, kulturantropologi m. m. För att kompensera min allmänna andefattighet och bristande encyklopedism, förser han mig därför generöst med ett stort antal åsikter och uppfattningar, som jag inte har och påstånden som jag aldrig gjort — rörande exempelvis antikverade instinktsteorier (hydrauliska modellen), nationers krigsbenägenhet, den enda och sanna orsaken till statusdifferenser m. m.

MOT DESSA frambesvurna hjärnspöken kämpas sedan våldsamma bataljer. Det är naturligtvis relativt energi- och tankebesparande att nedlägga imaginära opponenter av egen tillverkning. I ett försök att pådyvla mig faderskapet till en liten kull logiska missfoster, övergår LL sedan till logisk exercis i den högre skolan. Av hans belåtna tonfall att döma, anser han sig ha utfört en dialektisk variant av det kinesiska bödelstricket — för det lättade offret liknar det mer en intellektuell variant av den Alfredsonska fataliteten att knäpa ihop västen med gylfen.

JAG TACKAR för upplysningen att modern vetenskapsteoretisk forskning, efter stora mödor beaktande såväl *x* som *y* och *z*, har kommit fram till insikten att glas endast undantagsvis självbriserar — information som tydligen är fördold för gemene man i esoterisk fackliteratur. Min filosofilärare, f. d. biskopen Ström, meddelade mig redan på skolbänken (uppenbarligen i ett anfall av klövsjuka) den användbara distinktionen mellan *nödvändiga* och *tillräckliga* orsaker. Avslutningsvis en stillsam fråga: Myror i rubrik, myror i bild, myror i text: den ena myrstacken är den andra lik (sakfel) och dessutom svårsmält. Vadan alla dessa insekter apropå primaternas dominansrelationer?

Svante Folin

under strecket

SACHER-MASOCH: HAMMARE ELLER STÄD?

Victor Hugo, Zola och Ibsen beundrade hans böcker. Men Leopold von Sacher-Masoch har inte blivit ihågkommen på det sätt han önskade och kanske förtjänade. Många galanta utgåvor har gjorts av hans mest bestående roman "Venus im Pelz". Nu har den emellertid utgivits i så hedervärda sammanhang som den franska pocketbokserien 10/18 och den tyska Insel Taschenbuch.

Av DANIEL HJORTH

"Vi underhandlar på samma fot som en monark med den andre."

Åsikterna är en polsk godsägares. De framförs på den mörka krogen, medan tokajern töms. Den judiska värden har somnat, tarockspelarna tystnat, när bojaren berättar om sitt äktenskapa korta lycka och beständiga lidande. Han betraktas som en farlig man, men ju längre historien skrider, desto ihållare tycks hans vedermann — Don Juan från Kolomea. Kärlekens bokslut visar röda siffror.

"DON JUAN FRÅN KOLOMEA" är en byhistoria, som Leopold von Sacher-Masoch skrev 1866. Författaren kände sig "som slav till sista blodsdroppen — av äkta svart-gul färg". Hans arv var mångskiftande: slaviskt, spanskt och böhmiskt stöpt i en kuk ämbetsmannafamiljs gjutform. Fadern var polischef i Lemberg, Galiziens huvudstad, där sonen föddes 1836 och bodde i tolv år innan han fick följa med till Prag och slutligen Graz.

Sacher-Masoch planerade sitt verk stort. En romancykel skulle behandla sex olika temata: kärlek, egendom, pengar, stat, krig och död. Bara två delar blev färdiga. En annan svit innehöll hans folklivsskildringar. Redan hans första roman, "Die geschiedene Frau" (1870), väckte uppseende ända bort till Amerika. I Frankrike blev han mycket läst.

1869 slöts mellan professorn i tysk historia vid universitetet i Graz, filosofie och juris doktorn Leopold Ritter von Sacher-Masoch och fru Fanny von Pistor följande kontrakt:

Herr Leopold von Sacher-Masoch förbinder sig på hedersord att vara fru von Pistors slav, obetingat uppfylla varje hennes önskan och befallning och detta i sex månader.

Fru von Pistor å andra sidan må inte begära något vanärande av honom (som gör honom ärelös som människa och medborgare). Vidare måste hon bevilja honom 6 timmar om dagen för hans arbete, aldrig granska hans brev och skrifter. Vid varje förlöpning eller försummelse eller — majestätsbrott får härskarinnan (Fanny Pistor) straffa sin slav (Leopold von Sacher-Masoch) efter eget sinne och gottfinnande. I kontrakt har hennes underåte Gregor att visa sin härskarinna slavisk underdånighet, finna sig i hennes bevis på gunst som en hänförande gåva, inte göra gällande någon fordran på hennes kärlek, ingen rätt som hennes älskade. Fanny Pistor lovar å andra sidan, att så ofta som möjligt bära päls, i synnerhet när hon är brutal.

Efter de sex månadernas förlopp är detta slaviströmmezzo från båda sidor att betrakta som aldrig inträffat, inga seriösa anspelningar får göras. Allt som skett skall glömmas och det tidigare kärleksförhållandet återupptas. (Senare åter struket.)

Dessa sex månader behöver inte tas ut i en följd, utan det kan förekomma långa avbrott, de kan sluta och börja efter härskarinnans lynne.

Paret for till Italien, där Sacher-Masoch uppträdde som tjänaren Gregor i ett egendomligt triangelförhållande, vari även en italiensk skådespelare ingick. Snart fick han dock nog och återvände med tåget till Graz. Det är oklart om han redan bar på idén till "Venus im Pelz" eller om resan inspirerade honom. Romanen kom i alla fall ut 1870.

TILL EN KARPATISK kurort har den trettioåriige godsägarsonen Severin dragit sig tillbaka för att dikta och måla. Han är dilettant och pedant i litteratur och konst liksom i kärlek. Offer för estetisk perfektionism förälskar han sig i en marmorvenus. Statyn förvandlar sig till en vacker änka i päls — Wanda von Dunajew — och Severin lyckas bli accepterad som hennes slav.

Wanda är en kvinna, som en klok far uppfostrat till solig sinnlighet, hon har lekt med grekiska avgjutningar och läst "Gil Blas" som tioåring. Nu vill hon älska på hedniskt vis, med glädje utan smärta. Inte skuldtyngt som germanerna i "nordisk dimma och kristen rökelse", utan fri, bunden av ingen och utan att binda någon.

Attraktionen till päls förklarar Severin har flera orsaker: Den utövar genom sin elektriska laddning en rent fysisk retning på sensibla personer. En kvinna som bär päls är äktad, som Wanda sammanfattar, "ingenting annat än en stor katt, ett förstärkt elektriskt batteri".

I litteraturen har hon ända sedan barndomen iakttagit att den brutalitet han åtrår utövas av kvinnor klädda i päls eller hermelinsbrämade mantlar. Katarina den stora är ett ideal som ofta återkommer i fantasierna. Herdinnan fryser också i den nordiska kylan, hon hostar och snorar, och behöver redan av den anledningen hölja sig i värmande hudar. Sammankopplingen av päls och kvinnlig naken Severin dragit sig tillbaka för att diktar och måla. Han är dilettant och pedant i litteratur och konst liksom i kärlek. Offer för estetisk perfektionism förälskar han sig i en marmorvenus. Statyn förvandlar sig till en vacker änka i pälsen — Wanda von Dunajew — och Severin lyckas bli accepterad som hennes slav.

Var det så här hon egentligen skulle se ut?

Ischl en novemberdag 1878 var paret redo att ställa upp: "Hur mycket av den 'nye Platon' kallar du ännu din? Vad förmår ditt hjärta bjuda? Kärlek för kärlek? Om din längtan inte var lögn, är det du söker funnet. Jag är, då jag måste ... din Anatol."

Raderna syftade på en novell som skildrade den rena kärleken, den som är "den andliga hängivelsen till en annan personlighet. Man ger sin själ för en själ". Sacher-Masoch blev oerhört upphetsad och skrev ett svar, där han uppriktigt övertygad bedyrade sig vara den rena själ han berättat om. Det kom nya brev från Anatol postade i Salzburg, Wien, Brüssel, Paris och London. Övertygad om att avsändaren var en kvinna och med Wanda i beredskap om könet var det motsatta, propsade Sacher-Masoch på ett möte. Han fick order att inställa sig på Hotel Bernauer i Bruck. Där skulle han i ett fullständigt mörklagt rum med bindel för ögonen invänta tre knackningar på dörren efter midnatt. Bara en högtstående kvinna kunde fordra sådana försiktighetsåtgärder. Wanda unnade maken upplevelsen — hela intermezzot förde "Stimmung" till diktarhemmet. Själv sov hon den natten märkvärdigt lugnt, uppgav hon i sin livshikt, varifrån berättelsen är hämtad.

Sacher-Masoch trodde att om det var en kvinna, var det Venus med pelsen. Det var en man. I fyra timmar satt de båda och talade om den själsliga, kroppslösa kärleken. Författaren återvände besviken hem.

KORRESPONDENSEN fortsatte tills Wanda skrev och krävde dess slut. I avskedsbrevet suckade Anatol: *"I denna kropparnas värld finns det ingen andlig kärlek."* Dock kom det till en ny konfrontation. På vägen berodde familjen Sacher-Masoch till teatern i Graz. Anatol kunde tyvärr inte identifiera i publiken. Wanda kallades till Hotel Elefanten, där hon längs slingrande korridorer och trappor fördes till en missbildad man, som uppenbart inte var den Anatol Leopold träffat. På kvällen ställdes de till teatern igen och efter föreställningen till en vagn parkerad i domkyrkans skuggn. Två armar sträcktes ut, drog Leopold till sig och de båda männen kysstes i mörkret.

Starka indicier peka på att Anatol var Ludwig II av Bayern.

SACHER-MASOCH hade stora framgångar som författare. Censuren vållade inget besvär. Böckerna innehåller knappast fysiskt detaljerade kärlekscener. Perversiteter och avvikelser var man då uppenbarligen inte så känslig för. I Sacher-Masochs böcker uppfattades de dessutom som normalt beteende hos vilda galizier och ruthener. "Lillryssjlands Turgenjev" kallades författaren och i själva verket är många av grymheterna i "Venus i pals" folklore inflyttad i salongerna. Det är atmosfären i berättelserna som möjligen är upptelsande suggestiv.

I Frankrike presenterade översättarinnan Sacher-Masoch som en strängt moralisk folklivsskildrare. Alla som hyllade honom vid besöket i Paris 1886 var emellertid inte så troskyldiga. Novellsamlingar som "Die Messalinen Wiens" bidrog säkerligen också till populariteten. Figaro och den yttersta seriösa Revue des Deux Mondes firade honom och han förlänades en orden.

Samma år tog det slut med succén. Richard von Krafft-Ebing publicerade sin rättsmedicinska studie om perversioner och avvikelser, "Psychopathia sexualis", där han lanserade termen masochism. Sacher-Masoch vurjde att göra det. Han tvingades fly från Graz, lämnade Wanda och gifte om sig med barnens guvernant för att tillsammans med henne framleva sitt livs sista nio år i en liten tysk stad.

Glömskan täckte snart Leopold von Sacher-Masoch och hans böcker.

Daniel Hjorth är fil. lic. och förlagschef.

SvD 81-01-13